

УДК 811.111

ПРЕДМЕТНИЙ ФРЕЙМ КОНЦЕПТУ *LIFE* В АНГЛОМОВНІЙ АФОРИСТИЦІ**Грущак О.М.**

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті проаналізовано англомовні цитати, афоризми та афористичні висловлювання як засоби вербалізації концепту *LIFE* у світлі фреймового підходу. Досліджено концептну наповненість предметного фрейму – одного із базисних фреймів концепту. Розглянуто його структурно-семантичну організацію. З'ясовано та описано квантативний, квалітативний, локативний, темпоральний та буттєвий компоненти цього фрейму. Відзначено різний ступінь їхнього поширення. У результаті дослідження окреслено та структуровано семантичний простір предметної сутності концепту *LIFE*.

Ключові слова: концепт, афоризм, цитата, слот, фрейм, фреймова структура.

Постановка проблеми. Концепт ЖИТТЯ належить до універсальних категорій людської свідомості, найважливіших концептів культури та посідає особливе місце як у мовній картині світу загалом, так і в англомовній картині світу зокрема.

Цей концепт відображає феномен, над сенсом та сутністю якого замислюється кожна людина. Він об'єктивується в мовленні, а тому для повноти його опису варто залучати все розмаїття мовних засобів, у тому числі цитати, афоризми та афористичні висловлювання письменників,

громадських та політичних діячів, представників інтелектуальної та культурної еліт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепт ЖИТТЯ на матеріалі різних мов неодноразово досліджувався науковцями у різноманітних аспектах: з огляду на відображення в національних картинах світу (С. О. Демідкіною – у німецькій, Ж. В. Краснобаєвою-Чорною – в українській, О. А. Іпановою – в російській); окремо та в опозиції «життя – смерть» (О. О. Близнюк – на матеріалі паремійного фонду української та італійської мов, Н. Новіковою – у російській фразеології,

пареміології та афористиці). О. О. Приходченко на матеріалі англословних романів про вампірів вивчала концептуалізацію опозиції ЖИТТЯ – СМЕРТЬ у готичній картині світу [7]. Нами розглянуто метафоричну репрезентацію концепту LIFE в англословній афористиці [Див. докладніше: [1].

В останні десятиліття спостерігається активізація дослідження різноманітних концептів з позиції фреймової репрезентації знань. У своїх працях до проблеми удосконалення та практичного використання фреймового підходу з метою вивчення концептів звертаються чимало дослідників. Фреймова структура концептів БОГ, РЕЛІГІЯ та ЛЮДИНА в езотеричному дискурсі на матеріалі ченнелінгів Крайона (ченнелінг – це процес, під час якого людина отримує інформацію від розумних істот, які перебувають у тонкій реальності; Крайон – це велика енергетична сила, безтілесна сутність, що є носієм любові) стала об'єктом вивчення Т. Петрик [5, 6], О. М. Гнатковська досліджувала базові фреймові структури концепту INTENTION в англословній картині світу, С. О. Краціло аналізувала концепт MARRIAGE в англійській мові [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що на сьогодні все більше науковців звертається до розгляду концептів з позиції фреймової репрезентації знань. Проте у науковій літературі немає ґрунтовних праць, присвячених вивченню фреймових моделей концепту ЖИТТЯ на матеріалі англословних цитат, афоризмів та афористичних висловлювань, що й зумовило вибір теми нашої наукової розвідки.

Мета статті полягає у висвітленні однієї із базових фреймових структур актуалізації концепту LIFE, вербалізованого в англословних цитатах, афоризмах та афористичних висловлюваннях у межах предметного фрейму. Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких конкретних завдань: розглянути поняття «фрейму», проаналізувати мовні засоби вербалізації концепту LIFE з точки зору фреймового підходу, змодельувати фреймову структуру цього концепту шляхом виявлення основних елементів предметного фрейму, виокремлення ключових слотів, що входять до складу фрейму, та визначення їхнього вербального наповнення.

Виклад основного матеріалу. Матеріалом даної розвідки слугували цитати, афоризми та афористичні висловлювання представників інтелектуальної та культурної еліт, письменників, політичних та громадських діячів, аналіз яких, у свою чергу, дав можливість виявити та описати предметний фрейм концепту ЖИТТЯ. Звернення до зазначеного мовленнєвого матеріалу дослідження не є безпідставним, адже в них у концентрованому вигляді відображені уявлення про життя загалом і місце людини у життєвому просторі зокрема.

У нашій статті ми орієнтуємося на науковий доробок С. Жаботинської, яка запропонувала розгорнуту систему аналізу концептів у термінах фреймів та слотів [2]. Для фрейму характерна чітка ієрархічна структура і динамічний характер, категоріальний принцип організації знання, уявлення про типове, тематично єдине ситуа-

цію. Фрейм конкретизує характерне для даної культури. Реалізація однієї й тієї ж стереотипної фреймової структури у різних мовах дає можливість глибоко проаналізувати особливості сприйняття носіями певної мови різних проявів світу і людини у ньому. Моделюючи концепт у вигляді фреймової структури, ми характеризуємо його за кількісними, якісними, буттєвими, локативними та темпоральними параметрами (предметний фрейм). Крім предметного фрейму дослідниця виділяє акціональний (у межах якого концепт характеризується з позиції дій), таксономічний (концепт подається у таксономічному контексті), посесивний (у концепті репрезентовано посесивні характеристики) і компаративний (концепт аналізується за участю в метафоричних зв'язках) [2].

Щодо предметного фрейму, у якому LIFE/ЖИТТЯ характеризується за кількісними, якісними, локативними, темпоральними і буттєвими ознаками, в англословних цитатах його репрезентовано такими слотами:

1) квантативним [LIFE/ЖИТТЯ є СТИЛЬКИ (кількість)]: аналіз мовного матеріалу слоту, для якого наскрізною є думка про можливість мати лише одне життя (*we/you only have one*), живемо лише раз (*you only live once*), і, якщо навіть йдеться про ймовірність мати два життя, рецепієнт розуміє, що друге життя починається в момент усвідомлення того, що життя дається лише одне: *You only live once, but if you do it right, once is enough /Mae West/; I'm not saying it's going to be easy. Nothing in life is easy. But that's no reason to give up. You'll be surprised what you can accomplish if you set your mind to it. After all, you only have one life, so you should try to make the most of it /Louis Sachar/; We all have two lives. The second one starts when we realize that we only have one /Tom Hiddleston/; Sometimes I can hear my bones straining under the weight of all the lives I'm not living /Jonathan Safran Foer/.* Кількісні характеристики ЖИТТЯ передаються прислівником **once** у поєднанні з дієсловом **live**, підсиленням прислівником **only**; кількісними числівниками **one, two** у поєднанні з іменником **life/lives**; порядковим числівником **second**;

2) квалітативним [LIFE/ЖИТТЯ є ТАКЕ (якість)], що досить репрезентативним та найбільш чисельним серед інших слотів даного фрейму, поєднує смислові групи предикатів, що виражають інгерентні буттєві та відносні якісні характеристики ЖИТТЯ, а також результати емоційно-аксіологічної оцінки досліджуваного феномена. Логічною є наявність оцінкового значення, яке є істотним компонентом смислу тексту. В даному слоті можна виділити а) негативні, б) позитивні, в) нейтральні ознаки, що характеризують ЖИТТЯ за різними параметрами:

а) ЖИТТЯ є НЕЛЕГКЕ/ВАЖКЕ: даний слот показує, що життя як таке (*life*) або ж з певним наповненням, тобто змістом (*nothing in life*), є НЕЛЕГКИМ: *That's the thing about life. A lot of the time, it isn't easy at all. We just have to try to make the best of it /Nicholas Sparks/; I'm not saying it's going to be easy. Nothing in life is easy /Louis Sachar/.* Більш того, життя є ВАЖКЕ (*hard*): *Life is hard. After all, it kills you /Katharine Hepburn/; My philosophy is: Life is hard, but God is good. Try not to confuse the two /Anne*

F. Beiler/. Ступінь важкості життя залежить від рівня інтелекту індивіда, від наявності чи відсутності у нього здорового глузду. Рівень інтелекту людини та ступінь важкості її життя є величинами обернено пропорційними: *This life's hard, but it's harder if you're stupid* /George V. Higgins/. Життя стає важче (*harder*), коли ми живемо для інших, але в такому випадку воно набуває додаткових позитивних ознак – стає багатшим, змістовнішим, щасливішим: *Life becomes harder for us when we live for others, but it also becomes richer and happier* /Albert Schweitzer/. Невеликий відсоток від загального числа цитат становлять цитати, у яких розкриваються інші негативні ознаки життя, такі як: ЖИТТЯ є НЕЩАСНЕ/ЖАЛЮГІДНЕ: *There are two means of refuge from the misery of life – music and cats.* /Albert Schweitzer/; *Life is full of misery, loneliness, and suffering – and it's all over much too soon.* /Woody Allen/; ЖИТТЯ є ЖАХЛИВЕ: *Some people never go crazy. What truly horrible lives they must lead.* /Charles Bukowski/; ЖИТТЯ є ТРАГІЧНЕ: *Most of life is tragic* /Woody Allen/. Негативна аксіологічність властива цитатам, у яких розкривається така ознака життя, як ЖИТТЯ є КОРОТКЕ: *Life is short and the older you get, the more you feel it.* /Viggo Mortensen/. Дана характеристика життя часто підсилена інтенсифікаторами *so, very, too*, наприклад: *Life is very short and what we have to do must be done in the now* /Audre Lorde/; *Life is too short to be living somebody else's dream* /Hugh Hefner/. Зауважимо, що група цитат, у яких представлена вище згадана ознака життя (ЖИТТЯ є КОРОТКЕ), виявилась найбільш чисельною;

б) позитивні якісні характеристики життя виражені такими його ознаками: ЖИТТЯ є ЦІННЕ: *the most precious gift I have – life itself; has not discovered the value of life; Nothing is more precious than life... especially the life of your child*; ЖИТТЯ є РІДКІСНЕ: *to live is the rarest thing in the world*; ЖИТТЯ є НЕПОВТОРНЕ: *you only live once; it will never come*; ЖИТТЯ є СОЛОДКЕ: *what makes life so sweet; how sweet it is*; ЖИТТЯ є СМАЧНЕ: *Life is so endlessly delicious*; ЖИТТЯ є ПРИСМНЕ: *life is pleasant*; ЖИТТЯ є ДОБРЕ: *the good; life has become immeasurably better*; ЖИТТЯ є ПРЕКРАСНЕ: *Life is beautiful!* Ознака ЖИТТЯ є ПРЕКРАСНЕ є найбільш чисельно представленою, вербалізується за допомогою прикметника *beautiful* у звичайному або вищому ступенях порівняння: *The longer I live, the more beautiful life becomes.* /Frank Lloyd Wright/; іменника *beauty*: *Dwell on the beauty of life. Watch the stars, and see yourself running with them.* /Marcus Aurelius/; *But once you become accustomed to such a life you will see its full meaning and its incredible beauty* /Jon Krakauer/;

в) нейтральну емоційно-аксіологічну оцінку мають такі ознаки: ЖИТТЯ є НЕПЕРЕДБАЧУВАНЕ/ПОВНЕ ОЧІКУВАННЯ: *If life were predictable it would cease to be life; Nearly all the best things that came to me in life have been unexpected, unplanned; you don't know what is going to happen tomorrow; nothing is guaranteed; Life is ... filled with suspense*; ЖИТТЯ є ТАЄМНИЧЕ: *Life is too mysterious to try to map it out; Life's too mysterious to take too serious*; ЖИТТЯ є СВІЖЕ: *Life is*

so fresh; ЖИТТЯ є ШИРОКЕ/БЕЗМЕЖНЕ: *Life is wide, limitless*; ЖИТТЯ є КОНТРОВЕРСИЙНЕ: *Life is never fair, and perhaps it is a good thing for most of us that it is not* /Oscar Wilde/; *Life is tragic but it's equally comic* /John Banville/; *Life is a mixing of all kind of things: comedy and tragedy going together* /Alejandro Jodorowsky/; *My life is about ups and downs, great joys and great losses* /Isabel Allende/;

3) локативним [LIFE/ЖИТТЯ є/існує ТАМ (місце буття/локатив)]: даний слот указує: а) на місце, звідки життя починається і куди повертається: *Life comes from the earth and life returns to the earth* /Zhuangzi/ – життя походить із землі і повертається до неї; б) на місце, де воно бере початок: *Life begins at the end of your comfort zone* /Neale Donald Walsch/ – життя починається у кінці зони комфорту; в) на місце, де життя існує: *The aim of life is self-development. To realize one's nature perfectly – that is what each of us is here for* /Oscar Wilde/; *Most of life is tragic. You're born, you don't know why. You're here, you don't know why* /Woody Allen/; *Life is lived on the edge* /Will Smith/; *Where is love there is life* /Mahatma Gandhi/ – життя існує тут (*here*), на краю (*on the edge*), там де є любов (*where is love*). Воно не має ані меж, ані кордонів: *Life is wide, limitless. There is no border, no frontier* /Bruce Lee/. Крім того, життя може виступати в якості локатива: *Life is neither good or evil, but only a place for good and evil* /Marcus Aurelius/;

4) темпоральним [LIFE/ЖИТТЯ є/існує ТОДІ (час буття/темпоратив)]: даний слот указує, що життя існує лише в даний момент: *Life is available only in the present moment* /Thich Nhat Hanh/, ціле життя відбувається у цей момент, і, більш того, цей момент і є життям: *Your entire life only happens in this moment. The present moment is life itself. Yet, people live as if the opposite were true and treat the present moment as a stepping stone to the next moment – a means to an end* /Eckhart Tolle/. У межах даного слоту неодноразово використовуються темпоративи на позначення минулого (*yesterday / the past*) чи майбутнього (*tomorrow / the future / the next moment*), проте вживаються вони лише з метою посилення контрастного ефекту – для акцентуації того, що життя корелюється з теперішнім: *With the past, I have nothing to do; nor with the future. I live now* /Ralph Waldo Emerson/; *Today is your own. Tomorrow perchance may never come* /Swami Sivananda/. До речі, повна зосередженість на теперішньому є запорукою щастя: *If you want to be happy, do not dwell in the past, do not worry about the future, focus on living fully in the present* /Roy T. Bennett/. Апеляція до темпоральних характеристик життя здійснюється за допомогою вербалізаторів зі значенням «проміжок часу» *day, year*: *May you live every day of your life* /Jonathan Swift/; *And I learned what is obvious to a child. That life is simply a collection of little lives, each lived one day at a time* /Nicholas Sparks/; *It is not the years in your life but the life in your years that counts* /Adlai E. Stevenson/. Крім того, в якості темпоративів вживаються підрядні речення часу: *Life is what happens to us while we are making other plans* /Allen Saunders/ (життя існує тоді, коли ми реалізуємо

інші плани); *True life is lived when tiny changes occur* /Leo Tolstoy/ (справжнє життя існує тоді, коли відбуваються невеликі зміни);

5) способу буття [LIFE/ЖИТТЯ існує ТАК (спосіб буття)]: даний слот закликає людину до активності: *define yourself; Life is about creating yourself; you have to write the sonnet yourself; you should try to make the most of it; it is up to you to make it sweet; shift your energy to what you can create; you have to live life the way you want to; до дій без зволікання: act now, without; спрямованості на досягнення найкращого результату: do it well; You've got to be great; do small things in a great way; give your best; to get the best result; служіння іншим: to give out love; to serve humanity; to serve and to show compassion and the will to help others; What are you doing for others; виконання всього з любов'ю, запалом, ентузіазмом, рішучістю, вірою: Do all things with love; do with determination; do your work with passion; Believe you can; налаштованості на позитив: see the positive; focus on the positive; радіти життю: enjoy life as it happens; simply enjoy life and the great pleasures.*

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, фреймова модель концепту LIFE, об'єктивованого в англомовних цитатах, афоризмах та афористичних висловлюваннях, є структурованою у вигляді мережі пропозицій у п'яти слотах предметного фрейму: квантативному, квалітативному, локативному, темпоральному та слоті способу буття. Найчисельнішим серед слотів даного фрейму є квалітативний, у якому, поруч із нейтральними, виділено негативні і позитивні ознаки, що характеризують життя за різними параметрами. Найпоширенішими ознаками життя є його здатність бути прекрасним та коротким [LIFE/ЖИТТЯ є BEAUTIFUL/ПРЕКРАСНЕ] і [LIFE/ЖИТТЯ є SHORT/КОРОТКЕ]. У межах предметного фрейму найменш репрезентативним виявився локативний слот.

Основна увага у даному дослідженні була зосереджена на складових лише предметного фрейму концепту LIFE. У подальших дослідженнях, на нашу думку, видається доцільним розглянути й інші базисні фрейми досліджуваного концепту.

Список літератури:

1. Грущак О. М. Метафоричне представлення концепту LIFE в англомовній афористичі / О. М. Грущак // Молодий вчений. – 2017. – № 4.3(44.3). – С. 62-65.
2. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов / Светлана Анатольевна Жаботинская // Вісник Черкаського університету. – 1999. – Вип. 11. – С. 12-25. – (Серія «Філологічні науки»).
3. Жаботинська С. А. Посесивна конструкція і концептуальні трансформи / Світлана Анатоліївна Жаботинська // Мова. Людина. Світ: До 70-річчя проф. М. П. Кочергана: зб. наук. статей / під ред. Тараненка О. О. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2006. – С. 178-192.
4. Крацило С. О. Профілізація концепту MARRIAGE в англійській мові [Текст]: автореферат... канд. філол. наук, спец.: 10.02.04 – германські мови / Крацило С. О. – Львів: Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2016. – 24 с.
5. Петрик Т. В. Фреймова модель концепту «релігія» в езотеричному дискурсі / Т. В. Петрик // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. – 2016. – Вип. 23. – С. 10-17.
6. Петрик Т. В. Фреймова структура концепту «людина» у ченелінг-дискурсі Крайона / Т. В. Петрик // Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови. – 2012. – Вип. 19. – С. 37-41.
7. Приходченко О. О. Концептуалізація опозиції ЖИТТЯ – СМЕРТЬ в готичній картині світу (на матеріалі англійськомовних романів про вампірів): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. О. Приходченко. – Запоріжжя, 2017. – 267 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

8. Англо-латинсько-українсько-російський словник афоризмів [уклад. Ю. Цимбалюк]. – К.: Грамота, 2009. – 408 с.
9. 300 Inspiring Life Quotes That Will Change You (Forever) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wisdomquotes.com/life-quotes/>.
10. Aphorisms, Thoughts, Sayings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aphorism4all.com/>.
11. Brainy quotes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.brainyquote.com/topics/life>.
12. John Gross. The Oxford Book of Aphorisms / Oxford University Press. – Oxford, 2003. – 394 p.
13. Popular Quotes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goodreads.com/quotes>.
14. The Oxford Dictionary of Phrase, Saying and Quotation / Oxford University Press. – Oxford, 1997. – 720 p.

Грущак Е.Н.

Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко

ПРЕДМЕТНЫЙ ФРЕЙМ КОНЦЕПТА LIFE В АНГЛОЯЗЫЧНОЙ АФОРИСТИКЕ

Аннотация

В статье проанализированы англоязычные цитаты, афоризмы и афористические высказывания как средства вербализации концепта LIFE в свете фреймового подхода. Исследована концептуальная наполненность предметного фрейма – одного из базисных фреймов концепта. Рассмотрена его структурно-семантическая организация. Выявлены и описаны квантативный, квалітативный, локативный, темпоральный и бытийный компоненты этого фрейма. Отмечена разная степень их распространения. В результате исследования очерчено и структурировано семантическое пространство предметной сущности концепта LIFE.

Ключевые слова: концепт, афоризм, цитата, слот, фрейм, фреймовая структура.

Grushchak O.M.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE THING FRAME OF THE CONCEPT *LIFE* IN ENGLISH QUOTES AND APHORISMS

Summary

The article focuses on English quotations, aphorisms and aphoristic statements as means of verbalization of the LIFE concept in the light of the framing approach. The conceptual content of the thing frame – one of the basic frames of the concept – are investigated. The structural-semantic organization is considered. The quantitative, qualitative, locative, temporal and evaluative components of this frame are described. The author notes a diverse degree of the prevalence of these components. As a result of the study, the semantic field of the thing essence of the LIFE concept has been outlined and structured.

Keywords: concept, aphorism, quotation, slot, frame, frame structure.